

Empedokles, kendisini Etna'nın kraterinden aşağı mı attı?

İÖ 490'da Sicilya Acragas'ta doğduğu sanılan Yunan filozof, bir efsaneye göre, onu izleyenlere ölümsüzlüğünü kanıtlamak amacıyla kendisini Etna Dağı'nın krater ağzından içeri attı. Ansiklopedik kaynaklar ise Etna'da değil, İÖ 430'da Yunanistan Peloponnesos'ta öldüğünü yazıyor. Gerçek ya da değil; Empedokles ve Etna hikâyesi bir metafor olarak felsefe ve edebiyatı etkilemeyi sürdürdü. İki şiiri dışında yazdıklarından geriye hiçbir şey kalmayan filozof, her şeyin dört temel maddeden (ateş, hava, su ve toprak) meydana geldiğini ve iki güç tarafından yönetildiğini düşünüyordu. Bu güçlerden biri olan Sevgi maddeleri bir araya getiriyor, diğeri olan Nefret ise onları birbirinden ayırıyordu. Gerçek dünyada bu elementler su kaynakları ve yanardağlar gibi yerlerde bir araya geliyordu (su ve ateş).

ROPORTAJI İZLEYİN

Günce Akpamuk'un kısaltarak yer verdiğimiz söyleşisinin tamamını izlemek için karekodu okutun.

Amin Maalouf

“İnsan doğadaki yerini bulamadı”

Lübnan kökenli Fransız yazar Amin Maalouf'un yeni romanı *Empedokles'in Dostları*, “dünyanın sonu” ve “insanlığın kurtuluşu” temaları üzerine düşündürüyor. “İnsanlık şımarık bir çocuk gibi; terbiyeli olmayı, doğaya saygı göstermeyi öğrenmesi gerekiyor” diyen yazar, Atlas'a konuştu.

SÖYLEŞİ: GÜNCE AKPAMUK

Dünyanın sonu yakın. Ya doğu ya da batıda bir nükleer silah patladı, patlayacak. İnsanlığın hayatını kolaylaştıran teknoloji onu kendi sonuna götürmek üzere. Derken tüm iletişim kanalları kesiliyor ve bugünün en güçlü medeniyetinin karşısına, onu parmağında oynatabilecek daha üstün bir medeniyet çıkıyor: Empedokles'in Dostları...

Lübnanlı düşünür, araştırmacı ve yazar Amin Maalouf'un geçtiğimiz Şubat ayında Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan romanı *Empedokles'in Dostları*'nın küçük bir özeti... Daha önce *Uygurlukların Batışı*'nda dünyanın gidişatına dair eleştirel gözlemlerini aktaran Maalouf, bu kez insanlığın kibrine, gezegene verdiği telafi edilemez zararlara ve asla son bulmayan medeniyet kavgalarına, bu yarı distopik romanda yer veriyor. İşin ilginç tarafı Maalouf'un, kitabın anlatıcısı Alec'e, küresel salgın başlamadan çok önce insanlığın sonunun geldiğini düşündürmüş olması.

Yazarın Yunan doğa düşünürü Sicilya Agrigento'lu Empedokles'i seçmesi de tesadüf değil. Empedokles, İÖ 400'lerde hava, su, ateş ve toprak olmak üzere dört element teorisini ortaya atan, kanlı hayvan ritüellerini kınayarak vejetaryenliği savunan (bunda insan ruhunun bedenlerdeki göçüne

Amin Maalouf'un söyleşisinin tarih ağırlıklı bölümü, Atlas Tarih'in yeni sayısında okunabilir.

inanması da etkiliydi), su kaynaklarını temizleyip düzenleyerek yaşadığı toplumda veba salgınına son veren bir filozof, doktor, mühendis ve şairdi.

Maalouf'la kitap Türkiye'de çıkmadan kısa süre önce buluştuk ve doğadaki yerimizi, dünyada nelerin, neden ters gittiğini konuştuk. Tabii online olarak. Dünyanın bilim, tıp ve teknoloji açısından en iyi dönemini yaşadığını belirten yazar, “ancak bu gelişmeler hep doğayı altüst ederek, çevreye zarar vererek gerçekleşiyor” diyor.

Covid-19'dan önce size bu romanı yazmayı, dünyanın sonunun geldiğini düşündüren neydi?

Kitabın pandemiden önce yazıldığını belirtmekte haklısınız. Kitapla bir yıldır devam eden pandemi arasında bir benzerlik var. Aslında önceki kitabım *Uygurlukların Batışı*'nin bir uzantısı bu roman. Çok da azımsanmayacak bir süredir, dünyanın bir şekilde yıkıma geçtiğini hissediyorum. Kitapta da bu yıkımın son dakikalarında mucizevi bir şeyler olacağı anlatılıyor. Kitabı bir an önce yayımlamak istememin birinci sebebi, tüm dünyanın sadece kendisinden konuşturacak bir olay sonucu duracağı düşüncesiydi, ki bu sene başımıza gelen bu oldu. Yalnızca pandemiden konuşur olduk ve diğer şeyler önemini kaybetti. İkinci

düşüncem de, sağlığın bir anda birincil mesele haline gelecek olmasıydı. İnsanlığın -ölümsüzlük değil belki ama- sonsuza dek yaşama isteği ana odağımız oldu. Tıbbi ilerlemeleri takip ediyoruz. Kitapta da dünya bir tıp topluluğunun egemenliği altına giriyor; ellerinde önemli bir güç var...

Pandemi ile sağlıktan başka bir şey düşünmez olduk. Fakat ilk şoku atlattıktan sonra her şey eskiye döndü; darbeler, çatışmalar, terör saldırıları, ABD'deki seçim kavgaları...

Eski gündem geri geldi, ama her şeyin eskisi gibi olacağını düşünemiyorum. Sağlık problemleri, en az üç sene daha sürecek ekonomik sorunlar, Çin ve ABD arasında her alanda yaşanan ve artan çekişme; bunlar devam edecek. Ancak artık işler eskisi gibi değil. Her şey dönüşüyor, ama henüz ortasındayız ve geleceği göremiyoruz. Her ne kadar "normal"e dönsek de, artık o aynı "normal" olmayacak onu söyleyebilirim.

Bir röportajınızda "dünyanın bir mucizeye ihtiyacı var" demişsiniz. Kitapta bu mucize, Atina medeniyetinin kurucularının geri dönmesi oluyor. Sizce o zihniyetin geri dönmesi mi, yoksa kitaptaki romancı Ève'in de yazdığı gibi insanlığın kendisini yok etmesi mi gezegen için mucizevi olurdu?

İnsanlık tarihinin çok zorlu bir döneminden geçiyoruz, son bir yıl da bunun bir kanıtı. Sanıyoruz ki bu süreç bir parantez, parantezi kapayınca eski hayatlarımıza döneceğiz. Bu doğru değil.

Yunan doğa düşünürü Empedokles, İÖ 490'da Sicilya Acragas'ta doğdu, ölümü ise efsanelere kaynaklık etti.

Bazı şeyler derinden değişti. Bilimsel, teknolojik, ekonomik evrimimiz ile bu hızlı evrimin sosyal, insani sonuçlarını ve küreselleşmeyi yönetme kapasitemiz arasında büyük bir yetersizlik farkı var. Artık düzgün işleyen bir dünya düzeni yok. Bir kargaşanın içindeyiz. Rolünü oynayabilecek tek büyük güç vardı: ABD. Bu rolü oynamak için Soğuk Savaşın sonundan beri vakti vardı, ama konumunu ziyan etti. Başkalarına ihtiyacı olmadığını inandı. Avrupa da bu rolü

üstlenmek için yeterli kapasiteye sahip bir güç oluşturamadı. Aslına bakarsan, uluslararası kuruluşlar dahil kimse başarılı olamadı. Dünya kontrolü kaybetti. *Çivisi Çıkmış Dünya* kitabımda da belirtmiştim. Evet, gerçekten de dünyanın her yönden çivisi çıktı. Ekonomik olarak, siyasal olarak, iklimsel olarak çığırından çıktı. Kimlikli olarak yolundan saptı. Birileri gelip bunları düzeltecek mi? Aramızda kalsın ama, hiç sanmıyorum. Bu nedenle kitabımda, "belki, belki tarihimizden bir şeyler bize ulaşacak" dedim. Ama sonuçta bu bizi düşündürmek için yazılmış bir felsefi kurgu, hayalci bir çözüm.

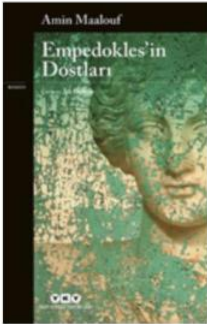
Bu kurtarıcılar için neden Empedokles'i seçtiniz?

Çünkü Empedokles çok gizemli, fazla bilinmeyen bir figür. Hikâyesi beni cezbedi. Bir gün tamamen yok oluyor Empedokles, sembolik bir olay bu... Etna Yanardağı'nın ağzından içeri atıldığını düşünüyoruz, ama kesin olarak da bilmiyoruz: Bir kaza mıydı? Düştü mü? Atladı mı? Kalıplaşmak mı istedi? Bunu, bugünün dünyasına mantıklı gelen bir başlangıç efsanesi, bir mit olarak görüyorum. Kendilerine Empedokles'in Dostları diyen insanlar için de "dünyaya düşme" duygusu önemli. Bu düşünüşle yanacaklarını biliyorlar.

Sizce insanlık antik dönemlerden bu yana doğa içindeki yerini bulabildi mi?

[Tarihteki] gelişmeler doğayı alt üst ederek gerçekleşiyor. Bu bir taraftan kaçınılmaz: Her şey doğaya bağımlı. Yaptığımız, tükettiğimiz her şey işlenmiş; hayvanlar, bitkiler, hatta su bile bize ulaşmadan önce işleniyor. Dolayısıyla insanlık ve doğa arasındaki güç dengesi kaçınılmaz. Ama belki fazla ileri gittik. Geçen sene başımıza gelenler gösteriyor ki, doğadaki yerimizi, hayvanlarla, bitkilerle olan bağımlı tam saptayamadık. İnsanlığın azaltılması gereken bir çeşit kibri var, doğaya, canlılara saygı göstermeye başlaması gerek. İnsanlık şımarık bir çocuk gibi; terbiyeli olmayı öğrenmesi gerekiyor. İçinde bulunduğu ortamı harap etmeyi, Amazonlar gibi büyük ormanları yok etmeyi bırakıp alçakgönüllü davranması gerekiyor ●

EMPEDOKLES'İN DOSTLARI

Atlas Okyanusu kıyısındaki küçük Antioche Adası'nın yalnızca iki sakini vardır: Alec ve Ève. Birbirlerinden uzakta bu iki insanın yolu bir gün her türlü iletişim aracının etkisiz hale gelmesiyle kesişir. Fısıltı gazetesine göre, insanlığın hayatını kolaylaştıran teknolojik gelişmeler artık insanlığın sonunu getirmiştir. Bu sırada kendilerine Empedokles'in Dostları diyen, son derece gelişmiş bir teknolojiye ve tıp bilgisine sahip bir grup gizemli insan bu karmaşaya son vermek üzere çıkar. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Ali Berktaş'ın çevirisiyle yayımlanan *Empedokles'in Dostları*, Yapı Kredi Yayınları'ndan çıktı.